

**Asunnottomuus ja
asunnottomuutta
ehkäisevä työ
Suomessa**

Päijät-Hämeen
sosiaali- ja terveystoimi

16.10.2024

Eeva Liukko
Terveystoimi ja
hyvinvoinnin yksikkö

Esityksen sisältö

Asunnottomuus ilmiönä

Asumissosiaalisesta työstä
kaupungeissa ja hyvinvointialueilla

Asunnottomuustyö ja asumissosiaalinen työ (mm. Granfelt 2022)

ASUNTO ENSIN -MALLI

Jokaisella on oikeus omaan kotiin.

Tukitoimet ja palvelut sovitaan asumisesta erillään.

ASUNNOTTOMUUSTYÖ

Kattokäsite kaikelle asunnottomuutta ehkäisevälle työlle

Asunto- ja sosiaalipolitiikka, rakenteellinen ja strateginen työ

ASUMISSOSIAALINEN TYÖ

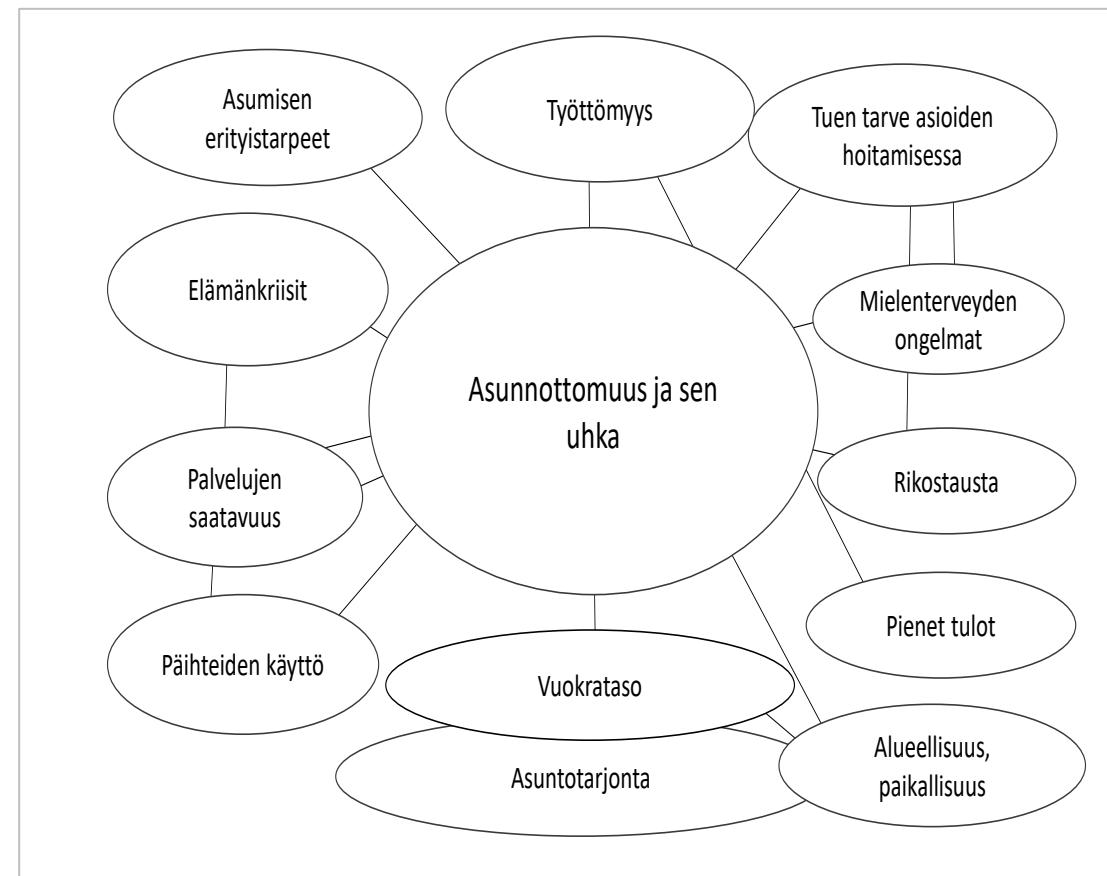
Suhdeperustainen työskentely, käytännöllinen työskentely

- Asumisneuvonta
- Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus
- Verkostoissa tehtävä asiantuntija- ja kehittämistyö
- Jne.

Asunnottomuus ja asunnottomuuden uhka sosiaalisena ilmiönä

- Ilmiö on havainnoinnin kohteeksi noussut asia, jonka taustalla vaikuttaa useita toisistaan riippumattomia tekijöitä. (<https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/>)
- Asunnottomuus on ilmiö, jonka taustalla on yhteiskuntaan, asunto- ja sosiaalipolitiikkaan, palvelujärjestelmään ja yksilölliseen elämäntapaan liittyviä tekijöitä.
- Ilmiöt eivät ole pysyviä vaan muuntuvia ja jopa katoavia, ja niihin voidaan vaikuttaa kohdennetuilla toimenpiteillä, palvelujärjestelmää kehittämällä ja esimerkiksi asunto- ja sosiaalipoliittisilla päätöksillä. (Liukko, Koivisto & Tiirinki 2018)
- Rakenteellisen sosiaalityön tulokulma: ilmiölähtöisessä työskentelyssä tarvitaan monitoimijaista, horisontaalista ja kollektiivista asiantuntijuutta perinteisen ylhäältä alas toimivan vertikaalisen asiantuntijuuden sijasta. (Närhi ym. 2023)
- Voimavara on näkemysten eriävyydessä, ei samanmielisyydessä. (Laurila 2020; Rantamäki & Kokkonen 2023)

Asunnottomuutta tarkasteleva ilmiökartta (hahmotelma, vrt. Tattersall 2018)

Suomessa asunnottomuutta ja sen uhkaa on vähennetty määrätietoisella ohjelma- ja hanketyöllä

PAAVO I ja II 2008-2015, pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen

AUNE 2016-2019, asunnottomuuden ja asunnottomuuden uusiutumisen ehkäiseminen

AKU 2016-2019, asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimintatavat ja asunnottomuustyön toimintamallit

ASTA 2018-2020, vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäisyn toimintamallit

Asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen 2020-2023

Hallitusohjelmat

- Ympäristöministeriön yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi 2020–2023
- Ympäristöministeriön ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä 2024–2026

Tutkimuksia, arviointeja ja raportteja: esimerkkejä

Asunnottomuusohjelmien arviointi

(YM 2019:11; PAAVO I ja II, AUNE)

- Asunnottomien ja asunnottomuusriskissä olevien neuvontaa tulee lisätä.
- Asunto ensin -periaatetta tulee levittää.
- Yhteistyömuodot tulee vakiinnuttaa.

Asunnottomuuden yhteistyöohjelman arviointi

(YM 2023:32)

- Kehitetty toimintatapoja, joilla tavoitetaan asunnottomia ja tuetaan asumista.
- Kohtuuhintaista asuntokantaa on saatu lisää.
- Asumisneuvonnan saavutettavuus on parantunut.
- Roolit ja vastuut ovat osin epäselviä.

Asumisneuvonta Suomessa 2023

(ARA 2024:1)

- Asumisneuvonnalla vähennetään vuokravelkojen syntymistä, häätöjä sekä häiriökäyttäytymistä.
- Haasteena asumiskustannusten nousu ja asumisen tukien leikkaukset.

Asunnottomuustyön ytimessä

(THL 2023:46)

- Asumissosiaalisen työn toimintamallit ovat vahvistaneet ennalta ehkäisevää työtä, vaikeimmassa asemassa olevien henkilöiden tavoittamista ja asuntojen saamista asunnottomille asiakkaille.

Naisten asumispoluilta kerrottua

(Y-Säätiö 2021)

- Tutkimus tarkastelee naisten asumispolkuja, niiden varrella saatua tukea ja kodin merkitystä asunnottomuutta kokeneille tai asunnottomuusuhan alla eläneille naisille.

Vapautuneiden vankien asunnottomuus

(Lakimies 3-4, 2021)

- Asunnottomuus on yhteydessä vapautumisen jälkeisiin mahdollisuuksiin ja integraatioon, ja vapautuvien vankien asunnottomuus on sekä sosiaali- että kriminaalipoliittinen ongelma

Moniammatillinen liikkuva tuki asunnottomuuden voittamiseksi

(Tampereen yliopisto 2023)

- Nopsajalka-toimintamallin asiakaskohtainen tuki ja palvelujärjestelmän eheyttäminen

Asumissosiaalinen lähityö gentrifioitavalta asuinalueelta poismuuttamaan joutuvien asukkaiden parissa

(Yhdyskuntasuunnittelu, 2024, vol. 62:1; SEGRA-hanke 2021-2023)

- Haavoittuvassa asemassa olevien asukkaiden poismuutto kaupungin vuokrataloalueelta.

Asunnottomuus Pirkanmaalla 2023

(Sosiaalinen raportti, Pirkanmaan HVA ja Pikassos 12/2023)

- Asunnottomuus ja asumissosiaaliset kriisit saavat erilaisia ilmenemismuotoja maalla kuin kaupungissa, jolloin myös työskentelyn ehdot ja painopisteet ovat erilaisia.

Y-Säätiön RADAR-hanke 2024-2026

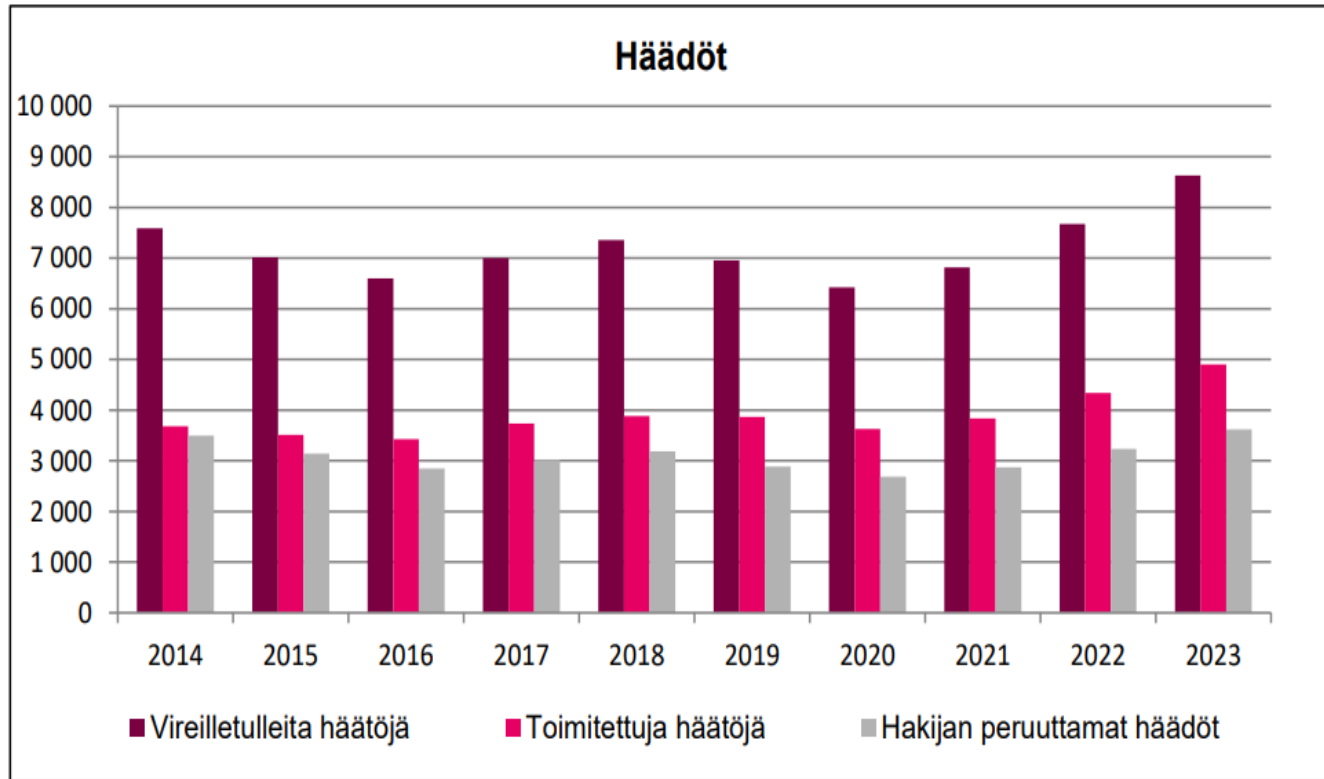
- Miten asunnottomat käyttävät palveluita ja tukia?
- Mitä riskitekijöitä asunnottomuuden taustalla on?
- Mitkä ovat Asunto ensin -mallin kustannusvaikutukset?

Asunnottomien määrän kehitys eri väestöryhmissä (ARA 2024c)

Väestöryhmät	15.11.2020	15.11.2021	15.11.2022	15.11.2023	Erotus 2022–2023
Yksineläviä asunnottomia	4 341	3 948	3686	3429	- 257
Pitkäaikaisasunnottomia	1 054	1 318	1133	1018	- 115
Asunnottomia perheitä (ml. Pariskunnat)	201	165	155	123	- 32
Maahanmuuttajia	963	720	621	831	+ 210
Alle 25-vuotiaita	854	711	815	530	- 285
Ulkona, porrashuoneissa, ensisuojissa yms.	721	655	492	464	-28
Asuntoloissa tai majoitusliikkeissä	489	334	302	414	+112
Yksinelävät ja perheet yhteensä	4542	4113	3841	3552	- 289

Häädöt 2014–2023 (Ulosottolaitos 2024)

*”Häädön saaneista ei nouse selvästi esille muista erottuvaa ihmisryhmää. Joukkoon kuuluu töissä käyviä, opiskelijoita ja lapsiperheitä. Ehkä sellaisen havainnon voi tehdä, että jo aiemmin vuokranmaksun kanssa haasteissa olleet ovat nyt ongelmassa”,
Rasilainen pohtii. (Iltalehti 30.9.2024)*

Vuonna 2023 tuli vireille hieman yli 8600 häätöä

- 12 % edellisvuotta enemmän

Häätöjä toimitettiin 4900 kappaletta

- 13 % edellisvuotta enemmän.

Vuonna 2024 häätöjen määrä kasvoi tammi-kesäkuun aikana noin 18 % vuoteen 2023 verrattuna.

- Helsingissä kasvua on ollut 24 %, Vantaalla 13 %, Espoossa 21 %, Turussa 35 %, Tampereella 44 %, Jyväskylässä 35 % jne.
- Poikkeuksena esim. Oulu, jossa häätöjä oli 16 % vähemmän ja Lahti, jossa häätöjä oli 9 % edellisvuoden vastaavaa ajanjaksoa vähemmän. (YLE 1.8.2024)

Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä (YM 2023)

Asunnottomuustyön ydin:

- YM ohjaa ja rahoittaa asuntojen hankintaa, rakentamista ja peruskorjaamista.
- STM ohjaa ja rahoittaa sosiaali- ja terveystalouksia.
- Toimet, joilla turvataan riittävä asuntotarjonta sekä häätöjen ehkäisyyn tähtäävä työ.

Ohjelmakaupungit ja -hyvinvointialueet:

- Asunnottomuustyön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat pitkäaikaisasunnottomuuden parissa toimivat tahot (HVA, kunnat, järjestöt, palveluntuottajat)
- Matalan kynnyksen liikkuvat ja etsivät sote-palvelut vahvaa tukea asumiseensa tarvitseville
- Asumisyksiköissä asuville riittävät ja integroidut sosiaali- ja terveystalouksia.
- Tukitoimet asumisyksiköiden asukkaiden siirtymiseksi kevyemmin tuettuun asumiseen.

Myönteisen asunnottomuuskehityksen haasteita?

ARAN investointiavustuksen määrä erityisryhmien asuntojen rakentamiseen, hankintaan ja perusparantamiseen vähenee

- V. 2023 120 miljoonaa, v. 2024 63 miljoonaa ja v. 2025 15 miljoonaa euroa.
- Avustukset kohdistetaan erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen kohteisiin. (Talousarvioesitys 2025)

Kunnan järjestämään asumisneuvontaan saatavilla oleva ARAn avustuksen määrä on vähentynyt

- V. 2023 enintään 80 % kustannuksista, v. 2024 (ja v. 2025) enintään 60 % kustannuksista. (ARA 2024a)

ARA-vuokra-asumisen kustannukset ovat paikoin nousseet

- Ara-vuokrat kallistuivat Helsingissä 6 %, Turussa 5 % ja Lahdessa 5 %. Tästä huolimatta ara-vuokrat olivat pääkaupunkiseudulla 20–30 % ja muissa suurissa kaupungeissa 12–16 % markkinavuokria edullisempia Lahtea lukuun ottamatta (3 %). (ARA 2024d)
- ”ARA-vuokrien voimakas nousu uhkaa kohtuuhintaisen asumisen tavoitteiden toteutumista.” (PTT 2024)

Sosiaaliturvaleikkaukset vaikeuttavat pienituloisten taloudellista tilannetta

- Esim. asumistuen leikkaukset (HS 24.9.2024)

Hyvinvointialueiden kireä taloustilanne ja YT-neuvottelut voivat heikentää alueiden toimintaedellytyksiä?

- Asumissosiaalista työtä on kehitetty hyvin, mutta miten toimintamalleja vakiinnutetaan käyttöön?

Kaupunkien asumisneuvonta ja hyvinvointialueiden sosiaalihuolto

Asumisneuvonta	Sosiaalitoimi
Matalan kynnyksen palvelu	Palvelut myönnetään palvelutarpeen arvioinnin perusteella
Palvelutarve liittyy asumiseen	Palvelutarve liittyy kriisiytyneeseen asumistilanteeseen tai vaikeaan elämäntilanteeseen
Ennaltaehkäisevä työ	Huolta pitävä, kuntouttava ja toimintakykyä vahvistava työ
Asiakkaat ovat pärjääviä ja omatoimisia, kunhan he saavat tarvittavan neuvonnan, ohjauksen ja tuen	Asiakas voi tarvita vahvaa tukea ja rinnalla kulkemista
Asiakkuudet ovat kertaluonteisia tai lyhyitä	Asiakkuudet voivat olla pitkäkestoisia
Erityisalueena asuminen ja asuntokentän tuntemus	Erityisalueena sosiaalityö ja palvelujärjestelmän tuntemus
Yhteistyö	
Yhteiset asunnottomuustyön verkostot, kumppanuudet ja työkäytännöt esimerkiksi vuokranantajien ja Ulosottolaitoksen kanssa	
Yhteistyö tilanteissa, joissa asumisneuvonnan asiakas tarvitsee sosiaalityötä tai täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea	
Asumisneuvonnan erityisosaaminen sosiaalityön asiakkaiden käytettävissä (mm. asunnonhaun neuvonta, asumistaitojen kurssit)	
Jalkautuminen yhdessä julkisiin tiloihin asumiseen ja talousasioihin liittyvissä kysymyksissä	

Asumisneuvonta ennalta ehkäisevän työn muotona

Tehtäväalueet	Asiakkaan tukena tehtävä työ	Muu asiantuntijatyö	Työskentelytavat
Asuminen	<ul style="list-style-type: none"> Asuntohakemusten täyttäminen (uusi asunto tai asunnon vaihto) Asumishäiriöiden ja asunnon huonon hoidon selvittely ja sovittelu Vuokravelkojen selvittely Vuokranmaksusuunnitelmat vuokranantajan ja Ulosottolaitoksen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> Konsultointituki muille toimijoille asumiseen liittyvissä asioissa Palvelutoiminnan mallintaminen (esim. asuttamisprosessin ja häätöjä ehkäisevän työn mallintaminen) 	<ul style="list-style-type: none"> Yksilökohtainen työskentely Kotikäynnit Palveluohjaus ja monialainen yhteistyö
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Taloudenhallinnan vahvistaminen ja rahankäytössä opastaminen (esim. budjetin suunnittelu, veloista sopiminen) 	<ul style="list-style-type: none"> Vuokranantajayhteistyön kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Verkostotyö Asiantuntijatyö
Arjen sujuvuus	<ul style="list-style-type: none"> Asumistaitojen vahvistaminen Vuokranmaksun seuranta Tuki toimeentulotuen ja sosiaalietuuksien hakemisessa Palveluohjaus palvelujen piiriin hakeutumisessa 	<ul style="list-style-type: none"> Monialaisissa asiantuntijaverkostoissa toimiminen (mm. asunnottomuusverkostot) Systemaattinen tiedon keruu asiakastyöstä, palvelujärjestelmän toimivuudesta ja asuntotilanteesta 	<ul style="list-style-type: none"> Ryhmämuotoinen työskentely ja työpajat Jalkautuva asumisneuvonta esimerkiksi järjestöjen tai sosiaalityön kanssa
Vaikuttamis- ja kumppanuustyö	<ul style="list-style-type: none"> Monialainen yhteistyö asiakkaan asioiden hoitamiseksi Naapurustosovun edistäminen Asiakkaan osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen (mm. hyte-palvelut) 	<ul style="list-style-type: none"> Raportointi johdolle, päättäjille ja yhteistyökumppaneille Osallistuminen kehittämistyöhön 	<ul style="list-style-type: none"> Vaikuttaminen yhteistyöverkostoissa, palvelujärjestelmässä ja tietoa levittämällä

Asumissosiaalisen työn kehittämisen painopisteitä

Asumiseen liittyvän palvelutarpeen tunnistaminen ja ohjaus tuen piiriin

- Puheeksi ottaminen

Palvelutarpeiden arviointi

- Palvelu- ja hoidon tarpeen arvioinnin yhdistäminen

Työmuodot

- Moniammatilliset tiimit (esim. asumistaloussosiaalityön tiimi)
- Jalkautuva parityö (esim. sosiaaliohjaaja ja psykiatrinen sairaanhoitaja)
- Etsivä työ (asunnottomien tukeminen ja ohjaaminen palvelujen piiriin)
- Sovitut asiakastyön yhteistyörakenteet (esim. vankityö, lähisuhdeväkivaltatyö)
- Asuttaminen, asuntojen haku, kotiin vietävä tuki (sosiaaliohjaus, päihdetyö, psykiatrinen sh)
- Rakenteellinen sosiaalityö (mm. asunnorromuusverkostot)
- Asumisvalmennus ja ryhmämuotoinen asumisneuvonta erityisryhmille
- Osallisuus- ja naapurustotyö

Erytisosaaminen – Kokemusasiantuntijat – Palvelujen saavutettavuus – Tietopohjan vahvistaminen – Liikkuva työ, pois toimistoista – Yhteinen vastuu

Esimerkkejä asumissosiaalisen työn toimintamalleista

Espoo

Nopean asuttamisen malli (NAM) perustui vuokranantajien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja asumisen onnistumista tukevaan asiakastyöhön.

Vuokra-asunto + asumista tukeva sosiaaliohjaus

Keusote

Asumisen Botti on 24/7 käytettävissä oleva asumisen ja asunnottomuuden kysymysten itseasiointipalvelu. Se sisältää Asumisen itsearviointitestin, jota voidaan käyttää myös asumisen puheeksi ottamisen välineenä.

<https://www.keusote.fi/etusivu/tietoa-meista/tkio/hankkeet/nestori/>

Jyväskylä

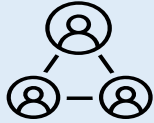
Nopsajalka-tiimissä työskentelee psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä. Se tarjoaa asunnottomille tai asunnottomuusriskissä oleville käytännöllistä ja joustavaa tukea asioiden hoitamisessa, asunnon saamisessa ja palveluihin hakeutumisessa. (Sannino ym.)

Pori

Paikallisen vuokratalon asukkaille järjestettiin joka toinen viikko osallisuustoimintaa eri ammattilaisten kanssa. Tavoitteena oli vahvistaa asumisen taitoja ja asukkaiden luottamusta viranomaisiin, turvata asumista ja lisätä asuinympäristön viihtyisyyttä.

Tarvitaan monialaista ja monikerroksista yhteistyötä

Valtio, hyvinvointialueet, kunnat, järjestöt, seurakunnat:
asumissosiaalinen työ

Sosiaalihuolto:

mm. etsivä työ, aikuissosiaalityö, ikääntyneiden sosiaalityö, lastensuojelu

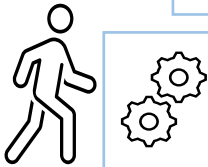
Vahva tuki ja
rinnalla
kulkeminen

Erityispalvelut:

mm. talous- ja velkaneuvonta, mielenterveys- ja päihdetyö

Kohdennettu tuki

Yhteistyökumppanit:

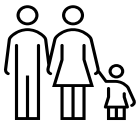
mm. Kela, Ulosottolaitos, vuokranantajat, järjestöt, seurakunnat, asuntotoimi

Yhteinen
ratkaisujen
hakeminen

Universaalit palvelut II:
asumisneuvonta ja talousneuvola

Neuvonta,
ohjaus ja tuki

Universaalit palvelut I:

mm. neuvola, perusterveydenhuolto, oppilaitokset ja koulut

Tunnistaminen ja
varhainen tuki

YM, STM, VM, HVA, kunnat: asunnottomuustyö
Asunto- ja sosiaalipolitiikka, asuntorakentaminen, tarvetta vastaava asuntokanta, kohtuullinen vuokrataso, sosiaaliturva

Kiitos!

Lähteitä

ARA (2024) Hakuohje 2025. <https://www.ara.fi/fi/document/asumisneuvonta-avustuksen-hakuohje-2025>

ARA (2024b) Asumisneuvonta-avustuksen raportteja vuodelta 2023. ARA.

ARA (2024c) Asunnottomuusselvitykset. <https://www.ara.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/asunnottomuus>

ARA (2024d) Asuntomarkkinakatsaus 1/2024. Vuokra-asunnot. ARA. <https://www.ara.fi/fi/document/asuntomarkkinakatsaus-12024-vuokra-asunnot>

Granfelt, Riitta (2022) Asumissosiaalinen työ: asunnottomuudesta irti ja asunnosta kodiksi. Y-säätiö.

HS 24.9.2024. Häädöt ovat jyrkässä kasvussa Suomen suurimmalla vuokranantajalla: ”Pahaa pelkään”.
<https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010714850.html>

Iltalehti 30.9.2024. Häätöjen määrä kasvanut valtavasti. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/35c72a2c-0b08-493a-ba14-5c29bf1871cb>

Laurila, Marianne (2020) Monitoimijuus sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämisessä. Työkirja korkeakouluopetukseen ja täydennyskoulutukseen. Muova Education 1/2020.

Liukko, Eeva & Koivisto, Juha & Tiirinki, Hanna (2018) Pysyvät ja muuntuvat segmentit palvelujärjestelmän ja paikallisten ilmiöiden jäsentäjinä. Tutkimuksesta tiiviisti 43. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Liukko, Eeva & Karjalainen, Pekka & Jaatinen, Saija (2022) Asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveystalvelujen kehittäminen. Hankekokonaisuuden arvioinnin väliraportti. Työpäpöri 60/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Liukko, Eeva & Karjalainen, Pekka (2023) Asunnottomuustyön ytimessä. Asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämishankkeiden loppuraportti. Työpaperi 46/2023. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskus.

Liukko, Eeva (2024) Asumisneuvonnan mallinnus. ARA, valmistuu joulukuussa.

Närhi, Kati & Rantamäki, Niina & Kannasoja, Sirpa & Kokkonen, Tuomo & Ruonakangas, Santra (2023) Johdatus rakenteelliseen sosiaalityöhön. Teoksessa Kati Närhi, Sirpa Kannasoja, Tuomo Kokkonen, Niina Rantamäki & Santra Ruonakangas (toim.) Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Sophi, 6–20.

PTT (2024) Alueellinen asuntomarkkinaennuste 2024, 15.2.2024. Pellervon taloustutkimus PTT.

<https://www.ptt.fi/ennusteet/alueellinen-asuntomarkkinaennuste-2024/>

Rantamäki, Niina & Kokkonen, Tuomo (2023) Tapaustutkimuksen toteutus: monitoimijainen rakenteellinen sosiaalityö. Teoksessa Kati Närhi, Sirpa Kannasoja, Tuomo Kokkonen, Niina Rantamäki, & Santra Ruonakangas (toim.) Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Sophi, 154, 175–186.

Sannino, Annalisa & Engeström, Yrjö & Kärki, Emma (2023) Moniammatillinen liikkuva tuki asunnottomuuden voittamiseksi. Tutkimus Jyväskylän Nopsajalka-työstä. RE-SET, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Tampereen yliopisto.

Valtion talousarvioesitys 2025. https://budjetti.vm.fi/indox/tae/2025/valtiovarainministerionKanta_tae_2025.jsp

Tattersall, Peter (2018) Ilmiöt haltuun karttojen avulla. <https://www.sitra.fi/blogit/ilmiot-haltuun-karttojen-avulla/>

Ulosottolaitos (2024) Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2023. Tilastoja. Ulosottolaitos, Valtakunnanvoudin kanslia.

YLE 1.8.2024: Häädöt lisääntyvät vauhdilla – asunnottomien auttaja: ”Ihmisillä on hätä”. <https://yle.fi/a/74-20102348>

YM (2023) Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä. Asettamispäätös.

<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM075:00/2023>

